

מערך שיעור לכיתות ט-יב

כתיבה: מרים מיימון
עריכה: נועה גמרסני

משך השיעור: 45 דקות

מטרות השיעור:

1. התלמידים יבינו שהחיבור לסבא-סבתא ולמבוגרים שסביבנו מאפשר חשיפה לסיפור הלאומי שלנו. חידוד ההקשבה לדור זה מאפשר חיבור עמוק לזהות היהודית שלנו.
2. התלמידים יכירו בערך הכרת הטוב לסבא-סבתא שבזכותם אנו כאן ולכל הדור של בנוי המדינה, ניצולי השואה ועוד
3. התלמידים יפנימו שמעבר להקשבה, הכרת הטוב ולכבוד שאנו רוכשים למבוגרים, עלינו גם לסייע ולעזור להם ככל שביכולתנו.
4. התלמידים יעשו מעשה של כבוד- תודה- סיוע - הקשבה למבוגר בסביבתם- סבא סבתא או שכן.

מהלך הפעילות:

ישב הזקן לנוח בצד הדרך...

פתיחה

נקרין במצגת את מילות השיר הראשון משירי סוף הדרך של לאה גולדברג. ניתן להשמיע ברקע את ביצוע השיר ע"י אריק איינשטיין <https://youtu.be/AYyzkPPkA1s>

הִדְרָךְ יָפָה עַד מָאֵד - אָמַר הַנֶּעֶר.
הִדְרָךְ קָשָׁה עַד מָאֵד - אָמַר הָעֶלֶם.
הִדְרָךְ אֶרְכָּה עַד מָאֵד - אָמַר הַגָּבֵר.
יֵשֶׁב הַזָּקֵן לְנוּחַ בְּצַד הַדֶּרֶךְ.

צוּבְעָה הַשְּׂקִיעָה שִׁיבְתוּ בְּפִז וְאָדָם,
הַדָּשָׁא מִבְּהִיק לְרַגְלֵיוּ בְּטַל-הָעֶרֶב,
צְפוּר אַחֲרוֹנָה נֶשֶׁל יוֹם מַעֲלִיו מְזַמְרָת:
- הַתִּזְכֵּר מֵהַ יַפְתָּהּ, מֵהַ קִשְׁתָּהּ, מֵהַ אֶרְכָּה הַדֶּרֶךְ?

נבקש מאחד התלמידים להקריא את השיר ולאחר מכן נשאל - על מה השיר נכתב? מהי הדרך היפה, הקשה והארוכה שהזקן זוכר? המורה יסביר כי הדרך היא משל לחייו של האדם.

הדרך של נער צעיר היא יפה, הדרך של העלם כבר מלאה בהתמודדויות והוא חווה אותה גם כדרך קשה, הדרך של הגבר המבוגר הינה ארוכה, הזקן יושב לנוח בצד הדרך ומנסה להתבונן בשלביה השונים- ביופי, בקושי, בנסיון שצבר באריכות ימיו. בשיעור זה נעסוק במשמעות של הדרך - ניסיון החיים שצבר האדם הזקן במהלך חייו. כדוגמה לכך, כל אחד מהתלמידים מוזמן לנסות ולהזכר בניסיון החיים שצברו סבא/סבתא שלו. נחלק לתלמידים דפים ונבקש מהם להיזכר ולכתוב נקודות ציון חשובות בדרך החיים של סבא או סבתא שלהם.

כדי לעזור לתלמידים, נכתוב על הלוח שאלות מכוונות:

1. מתי והיכן נולדו?
  2. האם נולדו בחו"ל? מתי עלו לארץ ואיך?
  3. השבוע ציינו את יום השואה. האם סבא וסבתא חוו את השואה כילדים?
  4. בני כמה הם היו בהקמת המדינה?
  5. בני כמה הם היו כאשר התרחשו מלחמות?
  6. באלו אירועים היסטוריים הם היו שותפים?
  7. במה עבדו? האם היו שותפים לגילוי/המצאה/פיתוח כלשהו?
  8. נסו להיזכר בסיפור מעניין על המשפחה שסבא או סבתא נוהגים לספר ניתן להוסיף שאלות בהתאמה לאוכלוסיית הכיתה.
- לאחר מכן, נבקש מהתלמידים לשתף את הכיתה בנקודות מעניינות שכתבו.

"מפני שיבה תקום והדרת פני זקן"

חלק א

נבקש מהתלמידים לפתוח תנ"ך (אם אין ספר תנ"ך בתיק ניתן לפתוח בסמאטרפון) בספר ויקרא פרק יט פסוק לב, ולמצוא שם רעיון עתיק יומין שיש בכוחו להפוך את פני החברה כולה...
נקרא יחד את חלקו הראשון של הפסוק:
"מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקְוֶם וְהִדְרַתְּ פְּנֵי זָקֵן"
ננסה להבין איך מדריך אותנו הפסוק לנהוג.
נספר לתלמידים שבגמרא מובא דיון בין חכמינו ז"ל האם עלינו לקום בפני כל אדם זקן, או רק בפני אדם זקן שהוא חכם ומעשיו טובים.
נשמע את דעותיהם השונות, ונעבור לשלב הבא.

זקן - זה קנה חכמה

חלק ב

נקריא קטע קצר מהגמרא בתרגום שטיינזלץ לעברית: "רבי יוחנן עצמו היה עומד לפני זקני הגויים. אמר - כמה הרפתקי עדו עליהו - כמה הרפתקאות ומאורעות חיים באו עליהם, וראוי לכבד אותם בשל חכמת החיים שקנו".
המורה יסביר: רבי יוחנן, מחכמי הגמרא, נהג לקום בפני כל הזקנים, בלי קשר למעשיהם, כדי להביע בפניהם כבוד, מפני שטען שאנשים שעברו חיים כל כך ארוכים - בוודאי צברו ניסיון רב ואפשר ללמוד מהם לא מעט.
נסכם ונאמר - בעצם המושג זקנה מונח גם המושג חכמה.
אדם זקן הינו אדם חכם מעצם אריכות ימיו. ההתמודדויות והאתגרים אותם פגש, האנשים, הארועים, העליות והמורדות בחייו הם שהקנו לו חכמה רבה, ומשום כך אנו מחויבים לכבדו ולקום מפניו.

הקשבה לסיפור האישי - חיבור לסיפור הלאומי

חלק ג

נניח על הרצפה כרטיסיות גדולות עם תמונות מארועים שונים ממאה השנים האחרונות. נבקש מהתלמידים לקחת תמונה אחת שהם מתחברים אליה באופן מיוחד.
נבקש מכל תלמיד לשתף מדוע בחר דווקא בתמונה הזו.
נשים לב שארועים רבים בהיסטוריה אנו מכירים דרך הסיפור המשפחתי ולכן מחוברים אליהם יותר.
נשאל את התלמידים מה היו רוצים לדעת על התמונות שבחרו, והיכן הם יכולים למצוא תשובה לשאלותיהם.
נחזור לדף עם נקודות הציון שכתבו התלמידים בתחילת השיעור. נשים לב כי סיפור החיים של הזקנים שחיים סביבנו הוא בעצם סיפור הקמת המדינה ובנייתה. הסבים והסבתות של חלק מהתלמידים עלו לארץ מארצות שונות וסיפורם הוא סיפור קיבוץ הגלויות של עם ישראל, רבים מהמבוגרים שסביבנו נלחמו במלחמות ישראל, הקימו ערים ומפעלים ותרמו בדרכים שונות ומגוונות ליצירת המדינה כפי שהיא קיימת היום.
נסכם ונאמר, הסיפור הפרטי של כל אחד מהאנשים המבוגרים במשפחתנו ובחברה שלנו הוא חלק משמעותי מהסיפור הלאומי. הקשבה לסיפור הפרטי תחשוף בפנינו את סיפורו המרתק של העם.

נשמיע לתלמידים את השיר "על מגש הכסף" שכתב נתן אלתרמן ומבצע יהורם גאון.

<https://youtu.be/9hmqoCqtxWw>

נשאל את התלמידים על מי מדבר השיר, מי הם הנער והנערה המהווים מגש הכסף שעליו ניתנה מדינת ישראל. נבין יחד כי הסבים והסבתות, והאנשים המבוגרים בחברה שלנו, הקריבו רבות מעצמם על מנת לבנות את המדינה שבה אנו חיים. אמנם בשירו של אלתרמן ישנה התייחסות לנערים שלא זכו להמשיך ולחיות במדינה, אך רבים מבין האנשים החיים איתנו נתנו הרבה ואף שילמו בחייהם הפרטיים למען תקומת המדינה. נפנים שאנו חייבים להם הכרת הטוב גדולה, ועלינו להביע זאת במעשינו וביחסנו.

"לא הדיבור עיקר, אלא המעשה..."

חלק ה

נראה לתלמידים שני סרטונים:

"ישי חוגג ימי הולדת לניצולי שואה" (החל מדקה 1:25)

<https://www.youtube.com/watch?v=yquqfqaEjA4&t=85s>

סרטון ההדסטארט של תנועת סבבתא

<https://www.facebook.com/sababta.org/videos/397987262197990>

נשאל את התלמידים האם התחברו לרעיונות שבסרטונים. נחשוב יחד מה ביכולתנו לעשות כפרטים או כחברה למען הזקנים שבחברה או במשפחה.

שבת "והדרת"

מיזם לזכרו של אורי אורבך ז"ל

נספר לתלמידים על השר אורי אורבך ז"ל.

אורי אורבך כיהן כשר לאזרחים ותיקים בשנים 2013 - 2015 והקים מיזמים רבים למענם.

אחת מן היוזמות הינה הקדשת שבת פרשת "קדושים" בה קוראים בבתי הכנסת את הפסוק "והדרת פני זקן", ללימוד, מחשבה ועשייה למען האזרחים הותיקים שבחברה.

אורי נפטר ממחלה בשנת 2015 ואנו משתדלים להמשיך בדרכו בלימוד זה ובעשייה, למען הצמחת חברה יפה, מוסרית, חכמה ורגישה.

"והדרת"
פני זקן

מערכי שיעורים לשבת "והדרת"

מבצע אנטבה

"והדרת"
פני זקן"

מערכי שיעורים לשבת "והדרת"

מלחמת ששת הימים

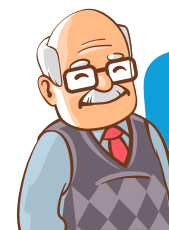
"והדרת"
פני זקן"

מערכי שיעורים לשבת "והדרת"

על כנפי נשרים. מבצע העלאת יהודי תימן

★
"והדרת"
פני זקן"★

מערכי שיעורים לשבת "והדרת"

חוזרים ומיישבים את גוש עציון

"והדרת"
פני זקן"

מערכי שיעורים לשבת "והדרת"

סוללים כבישים

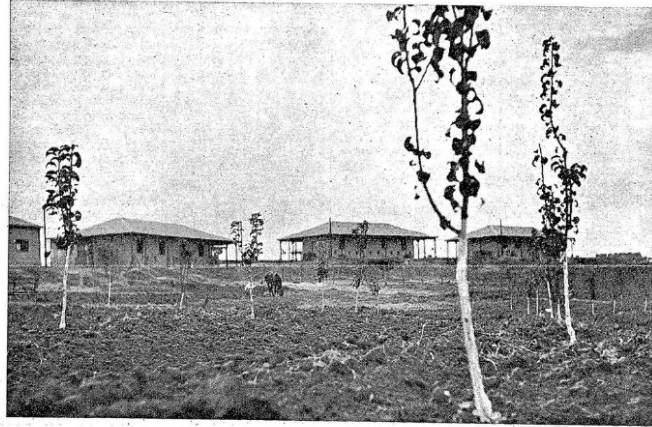

"והדרת"
פני זקן"

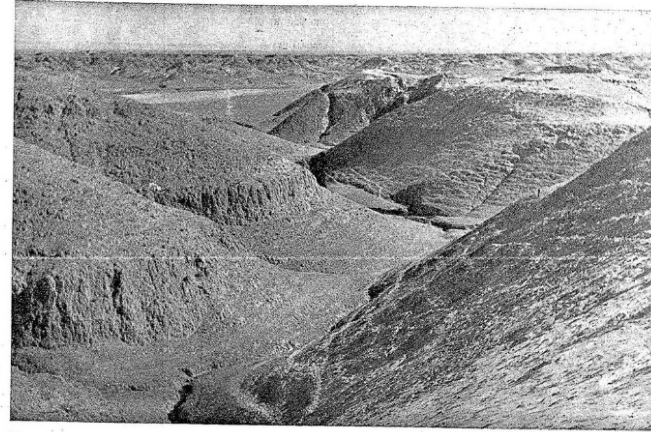

מערכי שיעורים לשבת "והדרת"

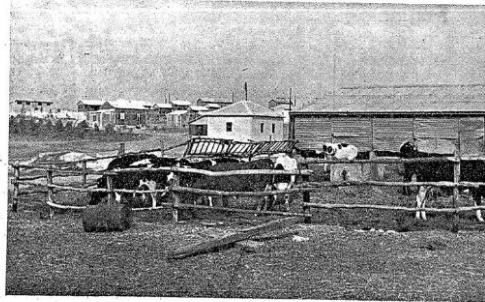
כיצד מקימים ישובים בשממת הנגב

צעים צעירים בקדורת - המקוץ של שם דב. רבקה וסדקה הוד.

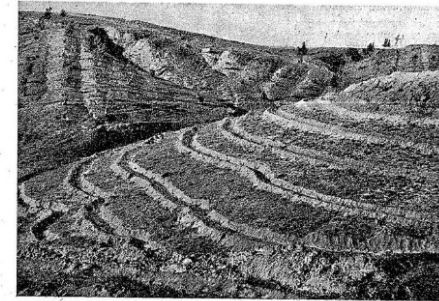
נהר טוף הנגב - ששקט אמת גדולה. און שקבר טמיה - וכו ילקט הקמירי - בן סודים הלוצי לקרפל קטני אמת.

קקשת קדורת

נקישים צעים

קקשי רטקה טעוים פדורת על סדקעית

הפרחת הנגב

"והדרת"
פני זקן"

מערכי שיעורים לשבת "והדרת"

הקמת מפעלים